

Реферат на тему: "Розвиток української культури в другій половині XX ст."

Тематично-літературні реферати

РЕФЕРАТ

до диференційованого заліку

на тему:

Розвиток

української культури

в другій половині XX ст.

План

1. Десталінізація.
2. Літературне оновлення 60-х років.

Намагання нового кремлівського керівництва дістати ширшу підтримку неросійських народів, і особливо українців, були частиною великого плану реформ.

У 1954р. з метою відзначення російсько-українського партнерства по всьому Радянському Союзу з надзвичайною помпезністю були проведені святкування 300-ї річниці Переяславської угоди. На додаток до численних урочистостей ЦК КПРС обнародував тринадцять "тез", у яких доводилася непохитність "вічного союзу" українців з росіянами. В переддень святкування було створено ряд пафосних художніх творів, які мали на меті відобразити важливість цієї події. Створені вони були на догоду комуністичній партії та радянському уряду.

У 1956 р. на XX з'їзді партії М. Хрущов виголосив одну з найдраматичніших у радянській історії промов. Ця промова стала сигналом до десталінізації. За нею почали відбуватися помітні позитивні зміни в житті країни. Так, було ослаблено ідеологічні настанови, що стало початком "відлиги" в культурному житті.

Спочатку українці реагували на ці зміни з обережністю, якої вони навчилися за часів сталінщини. Але коли стало ясно, що критика культу особи Сталіна ведеться відверто і широкомасштабне, вони приєдналися до неї з цілим потоком власних скарг і вимог. Як і належало сподіватись, особливо сильно звучало невдоволення у середовищі діячів культури. Одним із перших пролунало звинувачення за той жалюгідний стан, у якому опинилась українська мова. Інтелігенція, студенти, робітники й навіть партійні чиновники — всі повторювали: особливий статус в СРСР російської мови ніяк не означає, що українська мова повинна зазнавати дискримінації. Такі гасла, як "Захистімо українську мову!" та "Розмовляймо українською!", дедалі частіше лунали по всій республіці, особливо в середовищі студентства університетів.

Іншим питанням, що стало обговорюватися, був занепад української науки. Частина істориків виступила проти жорстокого ідеологічного контролю Москви в їхній

галузі, що призвів до "зубожіння історії". У 1957 р. українські історики дістали дозвіл заснувати власний часопис під назвою "Український історичний журнал". Через два роки почалася публікація Української Радянської Енциклопедії. За цим пішли такі вагомі багатотомні публікації, як "Словник української мови", "Історія української літератури", "Історія українського мистецтва" й дуже деталізована "Історія міст і сіл України". З'явилися численні україномовні журнали з природничих та суспільних наук. Українська інтелектуальна еліта збиралася використати створені десталінізацією можливості для поширення сучасних знань українською мовою.

Оскільки Хрущов визнав, що багато жертв сталінського терору були репресовані незаконно, дедалі гучніше лунали вимоги їхньої реабілітації. Першими, кому посмертно повернули добре ім'я, стали фундатори націонал-комунізму М. Скрипник та М. Хвильовий. Незабаром уже пропонувалося реабілітувати ключові постаті діячів культури драматурга Миколу Куліша, театрального режисера Леся Курбаса, кінорежисера Олександра Довженка й видатного мислителя XIX ст. Михайла Драгоманова.

Позаяк відновлення доброго імені цих діячів торкалося такого політичне чутливого питання, як культурна незалежність України, комуністична партія реагувала на ці вимоги обережно й неоднозначне. Але той факт, що українська інтелігенція продовжувала добиватися реабілітації згаданих діячів, свідчив про те, що ідеї репресованих і надалі зберігали свою притягальну силу.

Половинчастість радянських реформ особливо вирізнялась у царині освіти. Так, у 1958 р. була запроваджена реформа освіти, деякі положення якої торкалися мовного питання: школярі були зобов'язані вивчати рідну, але також обов'язково російську мову.

Реформа передбачала право батьків вибирати мову навчання для своїх дітей. На практиці це означало, що можна навчатися в Україні й не вивчати української мови.

Українська культурна еліта в цих умовах вдається до нових спроб розширити межі творчого самовираження.

Письменники старшого покоління продовжують вимагати реабілітації своїх репресованих колег. Олександр Корнійчук закликав опублікувати "Бібліотеку великих 20-х" для популяризації творів Блакитного, Куліша, Курбаса та ін. Дехто прагнув добитися реабілітації тих, що стали жертвами в 40-х роках.

Але особливо визначною подією стала поява покоління письменників, критиків і поетів, таких, як Василь Симоненко, Ліна Костенко, Євген Сверстюк, Іван Світличний, Іван Дзюба, Іван Драч, Микола Вінграновський, Дмитро Павличко, котрі вимагали виправити "помилки", яких у минулому припустився Сталін, і надати гарантій того, що культурний розвиток народу надалі не душитимуть/Спостерігаючи за непослідовністю десталінізації, вони вимагали припинити втручання комуністичної партії у справи літератури й мистецтва, визначити право експериментувати з різноманітними стилями, забезпечити центральну роль української мови в освітній і культурній діяльності в республіці. На початку 60-х років представники цього нового покоління в літературі,

яке стали називати "шістдесятниками", не лише відкидали втручання партійних чиновників, а й викривали лицемірство, опортунізм і надмірну обережність своїх старших колег. Відомий літературний критик Євген Сверстюк зазначає: "Шістдесятники — велике явище другої половини ХХ ст., дивне своєю появою у велику пору "відлиги" і стоїчним протистоянням неосталінізмові та живучою енергією в пору лібералізації".

У менталітеті 60-х років, незважаючи на панування офіційної фразеології, формуються ідеї і символи, котрими встановлюються династичні зв'язки сучасності з бурхливим культурним життям 20-х років.

Герої поезії 60-х років, виснажені "трусами і днями", заболіли всіма болями, але при цьому життєстійкі, пройняті високим розумінням морально-етичних меж вибору: все можна вибирати на світі, окрім матері й Батьківщини.

Навесні 1963 р. в Україні розпочинається новий наступ офіційних властей проти "незрілих елементів" в українській літературі. Першими піддалися критиці такі літературознавці, як Є. Сверстюк, І. Світличний, І. Дзюба. В Києві розпочалися нові арешти: було схоплено близько двох десятків осіб, які особливо гостро критикували існуючу систему. В травні

1964 р. вщент згорів відділ бібліотеки Академії наук України, в якому зберігалися тисячі безцінних книжок і документів з української історії та культури. Все це свідчило про закінчення "відлиги" в стилі радянського керівництва суспільним життям і, в першу чергу, культурою.